

ELEMENTI I KRITERIJI OCJENJIVANJA U NASTAVI GEOGRAFIJE

Načini, postupci i elementi vrednovanja odgojno-obrazovnih postignuća učenika u osnovnoj i srednjoj školi proizlaze iz nastavnog plana i programa te Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi kao i pravila ponašanja učenika koje donosi škola. Prema Pravilniku elemente ocjenjivanja određenoga nastavnoga predmeta te načine i postupke vrednovanja izrađuje učitelj / nastavnik određenoga nastavnoga predmeta s nastavnicima istoga nastavnoga predmeta, odnosno srodnih područja.

Učitelji/nastavnici predmeta geografija na početku školske godine na **stručnim aktivima geografije ili srodnih predmeta** trebaju utvrditi elemente, načine i postupke vrednovanja u procesu zaključivanja ocjene.

➤ **Elementi koje je potrebno pratiti u nastavi geografije su:**

1. Geografska znanja
2. Geografsko istraživanje i vještine
3. Kartografska pismenost

1. GEOGRAFSKA ZNANJA (usvojenost znanja)

U ovu rubriku u imeniku upisujemo ocjene iz pisane i usmene provjere znanja.

a) Usmeno provjeravanje znanja

Pod usmenim provjeravanjem podrazumijevaju se svi oblici usmene provjere postignute razine ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda učenika/ce koji rezultiraju ocjenom.

Usmeno provjeravanje i vrednovanje učeničkog znanja provodi se sustavno, u pravilu na svakom nastavnom satu, bez obvezne najave i uključuje sve obrađene nastavne sadržaje.

Iz usmenog provjeravanja učenik/ca može dobiti ocjenu iz geografskih znanja, geografskog istraživanja i vještina te kartografske pismenosti. Usmeno provjeravanje i vrednovanje provodi se kontinuirano tijekom nastavne godine. Usmeno provjeravanje traje do 10 minuta. Učenik/ca se može sam/a javiti za usmeno odgovaranje te, ukoliko je vremenski izvedivo, bit će ispitan/a. U danu kada piše pisanu provjeru, učenik može biti usmeno provjeravan samo iz jednoga nastavnog predmeta, odnosno iz dva nastavna predmeta ako taj dan nema pisanih provjera.

Datum svake usmene provjere mora biti unesen u rubriku bilježaka.

Ispravljanje negativne ocjene iz usmenog provjeravanja moguće je na svakom nastavnom satu izuzev na satu pisanog provjeravanja i provodi se usmenim provjeravanjem.

Izostanak sa nastave dulji od tjedan dana odnosno sa više od dva uzastopna nastavna sata rješava se dogovorom između učitelja i učenika/ce.

Kriteriji vrednovanja kod usmenog provjeravanja:

Veliku odgovornost i važan zadatak ima učitelj/nastavnik prilikom usmene provjere znanja. On mora usmeno ispitivanje i određena pitanja koja će pitati **unaprijed isplanirati**. Pitanja moraju biti jasna i tražiti konkretno određen sadržaj te trebaju biti logički povezana.

Točnost učiteljeve/nastavnikove procjene povećava se s **većim brojem pitanja i potpitanja**.

Preduga ili pak prekratka ocjenjivanje nisu dobra.

Usmeno ispitivanje s obzirom na broj učenika koji su uključeni možemo podijeliti na: leteće usmeno ispitivanje (obuhvaća cijeli razred), ispitivanje pojedinih učenika (obuhvaća jednog učenika) ili ispitivanje grupe učenika (grupa učenika).

Učenika iz pojedinoga nastavnoga predmeta ocjenjuje učitelj/nastavnik koji poučava nastavni predmet.

Učitelj/nastavnik je dužan svaku **ocjenu javno priopćiti i obrazložiti učeniku te priopćenu ocjenu upisati u imenik**.

Kriteriji vrednovanja kod usmenog provjeravanja:

	Nedovoljan (1)	Dovoljan (2)	Dobar (3)	Vrlo dobar (4)	Odličan (5)
Geografska znanja	Ne pokazuje volju i želju za stjecanjem geografskih znanja, sposobnosti i vještina. Ne odgovara na postavljena pitanja i nije usvojio/la ključne pojmove.	Ponekad ne pokazuje volju i želju za stjecanjem geografskih znanja, sposobnosti i vještina. Djelomično i površno odgovara na postavljena pitanja, uz pomoć učitelja.	Ponekad nespreman/na iskazati geografska znanja, sposobnosti i vještine. Polagano i uglavnom točno odgovara na postavljena pitanja, uz pomoć učitelja.	Posjeduje i gotovo uvijek primjenjuje geografska znanja, sposobnosti i vještine. Sporije ali točno, logično i uglavnom argumentirano odgovara na postavljena pitanja uz eventualno postavljanje potpitanja.	Posjeduje iznadprosječna znanja, sposobnosti i vještine Brzo, točno, opširno, logično i argumentirano odgovara na postavljena pitanja.
Geografsko istraživanje i vještine	Ne razumije nastavne sadržaje i ne primjenjuje geografska znanja u svakodnevnom životu. Uz veliku pomoć učitelja nepotpuno i nesuvislo opisuje geografske pojmove i procese. Nesuvislo analizira kartografske, grafičke i slikovne priloge te donosi nelogične zaključke bez razumijevanja.	Ne razumije u potpunosti nastavne sadržaje i otežano primjenjuje stečena znanja. Uz znatnu pomoć učitelja na jednostavan način nabraja i opisuje geografske pojmove i procese. S pogreškama analizira kartografske, grafičke i slikovne priloge te nesamostalno donosi zaključke.	Uglavnom razumije nastavne sadržaje i djelomično primjenjuje stečena znanja. Uz pomoć učitelja izvodi zaključke i prosječno razumije geografske pojmove i procese. Nepotpuno analizira kartografske, grafičke i slikovne priloge te prosječno donosi zaključke.	Razumije nastavne sadržaje i uspješno primjenjuje stečena znanja. Uglavnom samostalno izvodi zaključke i razumije geografske pojmove i procese. Uspješno analizira kartografske, grafičke i slikovne priloge te uglavnom samostalno donosi zaključke.	U potpunosti razumije nastavne sadržaje, proširuje ih vlastitim iskustvom i primjenjuje u životnim situacijama. Samostalno izvodi zaključke i uočava uzročno-posljedične veze, geografske pojave i procese. Izrazito uspješno analizira kartografske, grafičke i slikovne priloge te samostalno donosi zaključke.
Kartograf. pismenost	Pogrešno uočava geografske sadržaje na	Površno uočava geografske sadržaje na	Djelomično uočava geografske sadržaje na	Točno uočava geografske sadržaje na geografskoj	Točno i precizno uočava geografske

	geografskoj karti.	geografskoj karti.	geografskoj karti.	karti.	sadržaje na geografskoj karti.
--	--------------------	--------------------	--------------------	--------	--------------------------------

b) Pisana provjera znanja

Pod pisanim provjeravanjem naučenog podrazumijevaju se svi oblici pisane provjere koji rezultiraju ocjenom pisanog uratka.

Pisane provjere čini kombinacija zadataka otvorenog i zatvorenog tipa.

Pisano provjeravanje provodi se poslije obrađenih i uvježbanih nastavnih sadržaja.

Iz pisanog provjeravanja učenik/ca može dobiti ocjenu iz geografskih znanja, geografskih vještina i kartografske pismenosti.

Ispravljanje negativne ocjene iz pisanog provjeravanja moguće je na svakom nastavnom satu izuzev na satu pisanog provjeravanja i provodi se usmenim provjeravanjem.

Kod pisanih provjera valja voditi računa o pravilnom pisanju geografskih imena.

U navedenim provjerama ispod 50% riješenosti učenik ne može dobiti pozitivnu ocjenu.

Intervali postotka bodova za pojedine ocjene kod kratkih pisanih provjera

ocjena	1	2	3	4	5
Raspon 1	do 50 %	51 - 60 %	61 - 80%	81 - 90 %	91 - 100%
Raspon 2	do 43%	44 –56%	57 – 72%	73 – 86%	87 – 100%

Iz **pismene provjere znanja** mogu se dobiti i dvije ili tri ocjene ukoliko pismena provjera sadrži pored zadataka usvojenosti znanja, zadatke geografskih vještina i kartografske pismenosti koji se posebno vrednuju i ocjenjuju.

Pisani ispit ocjenjuje se na osnovu postignutog broja bodova koji je osnova za određivanje brojčane ocjene.

Učitelj/nastavnik je dužan obavijestiti učenike o opsegu sadržaja koji će se provjeravati i načinu provođenja pisane provjere.

Učitelj/nastavnik može na početku nastavne godine, u svrhu uvida u postignutu razinu znanja i kompetencija učenika u pojedinome razrednome odjelu provesti **uvodno ili inicijalno provjeravanje**.

Svako se inicijalno provjeravanje mora najaviti i provesti do kraja drugoga/trećeg tjedna od početka nastavne godine, a pisane inicijalne provjere ne ubrajaju se u broj planiranih pisanih provjera. Rezultat inicijalne provjere upisuje se u bilješke o praćenju učenika, ne ocjenjuje se te služi pravovremeno pružanju kvalitetne individualne informacije učitelju/nastavniku, učeniku i roditelju. Najbolje je upisati samo postotak riješenosti provjere.

2. GEOGRAFSKO ISTRAŽIVANJE I VJEŠTINE

U ovu rubriku u imeniku upisujemo ocjene iz usmene i pismene provjere viših dimenzija znanja, grupnog rada, individualnog rada, prezentacije i sl. (posebno poglavlje!)

Kod učenika se vrednuje sposobnost primjene naučenog, zaključivanje, povezivanje, interpretiranje, samostalno izvođenje zaključaka, samostalnost i vještina u izradi, analiziranju i uspoređivanju različitih dijagrama i grafikona, samostalnost u prikupljanju, analiziranju i uspoređivanju raznih statističkih podataka i drugih materijala (poster, plakati).

3. KARTOGRAFSKA PISMENOST

Provjerava se točnost i preciznost u pokazivanju zadanih geografskih pojmova, sposobnost čitanja geografske karte uz pomoć kartografskih znakova, preciznost i vještina u određivanju geografskog smještaja zadanih točaka na geografskoj karti, pronalaženje određenih točaka uz zadane geografske koordinate te sposobnost i točnost u izračunavanju udaljenosti na geografskoj karti pomoću mjerila.

Cilj provjere je osposobiti učenike da se samostalno snalaze i služe geografskom kartom, da s lakoćom nauče povezivati stečeno činjenično znanje sa sadržajima geografske karte te da spoznaju važnost vlastite osposobljenosti uporabe geografskih karata u svakodnevnom životu.

Provjeravanje kartografske pismenosti može biti pisano i usmeno.

Može se primjerice kratkom pisanom provjerom za određene sadržaje zadati npr. „slijepa karta“.

VREDNOVANJE – provedba

Vrednovanje je sustavno prikupljanje podataka u procesu učenja i postignutoj razini kompetencija: znanjima, vještinama, sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti prema radu, u skladu s unaprijed definiranim i prihvaćenim načinima, postupcima i elementima, a **sastavnice su**:

- 1. Praćenje** - sustavno uočavanje i bilježenje zapažanja o postignutoj razini kompetencija i postavljenim zadacima definiranim kurikulumom i nastavnim planom i programom.
- 2. Provjeravanje** - podrazumijeva procjenu postignute razine kompetencija u nastavnome predmetu ili području i drugim oblicima rada u školi tijekom školske godine.
- 3. Ocjenjivanje** - pridavanje brojčane ili opisne vrijednosti rezultatima praćenja i provjeravanja učenikovog rada prema sastavnicama ocjenjivanja iz predmeta geografija.

U rubrici **opisnog ocjenjivanja učenika** uz obrazloženje ocjene učenikovog postignuća iz pojedinog elementa ocjenjivanja nalazi se i osvrt na ispunjavanje eventualne radne bilježnice (ukoliko je učenici imaju ona je redovita domaća zadaća nakon obrađenog gradiva), redovitost u pisanju domaćih zadaća, doprinos u skupnom znanju, aktivnost i interes za nastavne sadržaje, odnos prema radu te suradnja s učenicima i učiteljem/nastavnikom.

Sudjelovanje, a posebice uspjeh na natjecanju iz geografije treba posebno vrednovati.

Opisna ocjena može iskazati vrlinu ili manu učenika u radu, a konačna ocjena može imati brojčani oblik.

Najuspješniji oblik ocjenjivanja bi bio **kombinacija opisnog i brojčanog načina ocjenjivanja**.

Neki prijedlozi za bilješke o radu učenika	
-učenik znatno napreduje u odnosu na početak šk.god.	-učenik ne pokazuje znakove napretka
-učenik ima odgovarajuće predznanje	-učenik ima nedostatno predznanje
-učenik ima razvijene radne navike	-učenik ima nerazvijene radne navike
-razvidni su iznimno zanimanje i motivacija učenika	-učenik je nezainteresiran i nemaran, slaba motivacija
-učenik je kreativan u učenju i radu	-logičko povezivanje je otežano
-nastavne sadržaje uči s razumijevanjem	-ne poznaje nastavne sadržaje, uči bez razumijevanja
-učenik ima dobre metode učenja	-pogrešni načini učenja
-bogat rječnik i slikovito izražavanje	-rječnik siromašan, izražavanje otežano
-izražene sposobnosti koncentracije	-otežano koncentriranje na sadržaj

-samopouzdan, kreativno primjenjuje stečena znanja	-pokazuje strah i nesigurnost
-redovito ima potreban školski pribor	-ne nosi potreban školski pribor
-uspješno aktualizira nastavne sadržaje	-učenik učestalo ometa nastavu
	-učenik se opravdao

Praćenje kvalitete usvojenih odgojnih vrijednosti (moguće bilješke)
- zadatcima pristupa odgovorno i savjesno
- suradničkim odnosom je primjer drugima
- marljiv je i ozbiljan u radu
- marljiv je i postiže solidne rezultate
- uljudno se ponaša
- rado pomaže manje uspješnim učenicima

Provjeravanje i vrednovanje praktičnih radova

Praktični radovi uključuju izradu i analizu te prezentaciju grafičkih priloga (profila, tematskih karata, dijagrama, prezentacija ..), uporabu geografskih karata i orijentaciju u prostoru.

Kriterij vrednovanja praktičnih radova:

	Nedovoljan (1)	Dovoljan (2)	Dobar (3)	Vrlo dobar (4)	Odličan (5)
Izrada, analiza i prezentacija grafičkih priloga	Nema rada.	Sadržaj je nerazumljiv i nejasan. Pri izlaganju čita tekst koji ne razumije. Na postavljena pitanja ne zna odgovor. Izgled neuredan i nepregledan. Koristi jedan do dva izvora. Dio izvora nepouzdan.	Sadržaj je nejasan i sadrži pogreške. Pri izlaganju jako nesiguran/na, čita (učestalo koristi podsjetnik) Izgled nepregledan, bez sustavnog redoslijeda. Koristi manji broj izvora ili samo jedan izvor. Dio izvora je nepouzdan.	Neprimjerena količina teksta i korišteni nerazumljivi pojmovi. Poznaje sadržaj uz manju nesigurnost (na većinu pitanja zna odgovor, učestalo koristi podsjetnik). Izgled nije u potpunosti pregledan. Koristi različite, pouzdane izvore znanja.	Sadržaj je točan, jasan, količina teksta primjerena. Izvrsno poznaje sadržaj (zna odgovor na sva postavljena pitanja). Pri izlaganju samostalan/na. Govor točan i razumljiv. Struktura rada na visokoj razini. Izgled uredan, pregledan, sustavan. Koristi različite, pouzdane izvore znanja.
Kartografska pismenost i orijentacija u prostoru	Ne prepoznaje geografske sadržaje na geografskoj	Koristi geografsku kartu u učionici uz pomoć učitelja	Koristi geografsku kartu u učionici uz pomoć učitelja	Uspješno koristi geografsku kartu u učionici i pri	Izrazito uspješno koristi geografsku kartu u učionici i pri orijentaciji u prostoru na

	karti u učionici niti uz veliku pomoć učitelja i ne koristi se geografskom kartom u prostoru na terenskoj nastavi.	i teško uočava geografske sadržaje, slabo se orijentira u prostoru na terenskoj nastavi.	i prosječno se orijentira u prostoru na terenskoj nastavi.	orijentaciji u prostoru na terenskoj nastavi.	terenskoj nastavi.
--	--	--	--	---	--------------------

Provjeravanje i vrednovanje domaćih zadaća

Ostale domaće zadaće nalaze se napisane i/ili zalijepljene u bilježnici i provjeravaju se sljedeći nastavni sat.

Kriterij vrednovanja domaćih zadaća:

Nedovoljan (1)	Dovoljan (2)	Dobar (3)	Vrlo dobar (4)	Odličan (5)
Nema zadaće.	Sadržaj je nerazumljiv i nejasan. Izgled neuredan i nepregledan. Pri izlaganju čita tekst koji ne razumije.	Sadržaj je nejasan i sadrži pogreške. Izgled nepregledan, bez sustavnog redoslijeda. Pri izlaganju jako nesiguran/na, čita.	Neprimjerena količina teksta i korišteni nerazumljivi pojmovi. Izgled nije u potpunosti pregledan. Pri izlaganju pomalo nesiguran/na.	Sadržaj je točan, jasan, količina teksta primjerena. Izgled uredan, pregledan, sustavan. Pri izlaganju samostalan/na. Govor točan i razumljiv.

➤ Nošenje pribora za rad

Učenici su dužni na svaki nastavni sat nositi odgovarajući udžbenik, radnu bilježnicu, bilježnicu, geografski atlas te pribor za pisanje (grafitnu ili tehničku olovku i gumicu, kemijsku olovku sa plavom ili crnom tintom, osnovne drvene bojice, škare, lje pilo i ravnalo).

Nenošenje pribora potrebnog za nastavu geografije evidentira se u rubriku Bilješki.

PRAĆENJE I VREDNOVANJE UČENIKA S TEŠKOĆAMA

Učenik/ca s teškoćama u razvoju svladava nastavni program prema redovnom nastavnom programu uz primjenu individualnih i individualiziranih postupaka, produženih stručno-rehabilitacijskih tretmana ili prema prilagođenom programu, integracijom u razredne odjele ili u posebnom razrednom odjelu.

Prilagodba programa primjerenog njihovim sposobnostima uključuje:

- rasterećenje sadržaja za koje se pretpostavlja da ih učenici neće moći usvojiti te koncentriranje istih oko osamostaljivanja i osposobljavanja učenika/ce za samostalni život i rad
- pojmovi koji se trebaju usvojiti su poglavito na razini prepoznavanja
- ishodi koje je potrebno postići su prisjećanje, prepoznavanje, nabranje, imenovanje, razlikovanje, uspoređivanje, opisivanje i memoriranje što ne mora značiti nužno i razumijevanje
- sažimanje sadržaja teorijskog tipa isticanjem bitnog
- vođenje praktičnih zadataka postupno uz jasna i razumljiva obrazlaganja
- reduciranje zadataka u dijelove prema očekivanim vremenskim okvirima
- omogućavanje alternativnih načina rješavanja zadataka (usmeno, pismeno, izrada mapa i grafikona, korištenje slikovnog materijala i sl.)
- korištenje različitih vrsta podražaja (vidne, slušne, dodirne) odnosno interesantniju prezentaciju sadržaja
- primjenjivanje memorijskih tehnika, upotrebu slikovnih podsjetnika, vizualizacije i samostalno izrađenih kognitivnih mapa
- omogućavanje duljeg vremena za rad, vježbanje i ponavljanje bitnih dijelova sadržaja uz češću provjeru razumijevanja
- doziranje vremena ispitivanja (češće, kraće provjere manjih cjelina) te omogućavanje izbora načina (radije pisano nego usmeno) ili alternativnih metoda (grafičke, audio, video prezentacije i sl.), korištenje dopunskih pitanja te jednostavna i precizna formulacija pitanja
- povremena kontrola i nadzor pri uporabi radne površine te praćenje rada na nastavnom satu
- poticanje odgovornosti i samostalnosti
- češće provjeravanje i poticanje napretka
- pozitivno potkrepljivanje poželjnog ponašanja, uspjeha, napretka

Predmetni učitelj prilagodit će sposobnostima i potrebama svakog pojedinog učenika/ce ciljeve nastave geografije, aktivnosti za učenike te metode i oblike rada, nastavna sredstva i pomagala.

Kod učenika s teškoćama vrjednovati će se odnos prema radu i postavljenim zadacima te odgojnim vrijednostima.

Vrednovanje će poticati učenike na aktivno sudjelovanje u nastavi i izvannastavnim aktivnostima.

Načini i postupci vrednovanja usklađeni su sa preporukama stručnog tima.

Učenici koji imaju teškoće u glasovno-govornoj komunikaciji provjeravat će se u pisanom obliku. Kod učenika koji imaju izražene teškoće u pisanoj komunikaciji provjeravat će se u usmenom obliku.

IZVOĐENJE ZAKLJUČNE OCJENE

Zaključna ocjena iz nastavnoga predmeta Geografija na kraju nastavne godine ne mora proizlaziti iz aritmetičke sredine svih upisanih ocjena, osobito ako je učenik pokazao napredak u drugom polugodištu.

Zaključna ocjena na kraju svakog obrazovnog razdoblja **ne može biti manja od aritmetičke sredine upisanih ocjena** u pojedinom obrazovnom razdoblju.

Pri zaključivanju ocjena na kraju nastavne godine učenicima koji imaju prosjek najmanje 2,40; 3,40 ili 4,40 može se omogućiti ukoliko žele odgovarati za veću ocjenu.

Zaključivanje ocjena iz nastavnog predmeta izvodi se i objavljuje na zadnjem nastavnom satu drugog polugodišta.

Zaključna ocjena iz svakog nastavnog predmeta na kraju nastavne godine, u pravilu ne može biti manja od aritmetičke sredine zaključne ocjene na kraju prvog obrazovnog razdoblja i upisanih ocjena u drugom obrazovnom razdoblju.

Zaključnu ocjenu za nastavni predmet geografija utvrđuje učitelj/nastavnik koji je izvodio nastavu.

U slučaju izvođenja zaključne ocjene kada je teže procijeniti koju zaključnu ocjenu učenik zaslužuje, treba uzeti u obzir redovitost u radu na temelju bilješki (rješavanje radne bilježnice, domaće zadaće, aktivnost na satu, izrade referata, prezentacija, plakata, i dr.).

Ukoliko je lošija ocjena na vrijeme ispravljena onda ju ne bi trebalo uključivati u prosjek, već samo računati ispravak.